
TREI DECENII SUB UMBRELA STATUTULUI DE BIBLIOTECĂ NAȚIONALĂ

Vera OSOIANU,
director adjunct, BNRM

Rezumat: *Materialul reprezintă o scurtă incursiune istorică și scoate în evidență cei mai importanți pași din istoria de peste 30 de ani de consolidare a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova în calitate de bibliotecă națională. Autorul abordează, de asemenea, conceptul de bibliotecă națională, pornind de la diverse interpretări expuse de organizații internaționale de profil, precum și prestigioase publicații de specialitate. Sunt evidențiate rolurile specifice bibliotecii naționale în era digitală; relațiile cu sistemul național de biblioteci, axate pe responsabilitățile de centru biblioteconomic național; raporturile cu diverse organizații internaționale.*

Cuvinte-cheie: *conceptul de bibliotecă națională, reforma bibliotecilor, organizații profesionale internaționale, cadru de reglementare, lider în domeniu, model biblioteconomic, centru biblioteconomic național.*

Abstract: *The article represents a short historical foray aimed to highlight the most important steps in the history of over 30 years of consolidation of the National Library of the Republic of Moldova as a national one. The author approaches the concept of „national library”, starting from various interpretations given by international organizations and definitions presented in prestigious specialized publications. The specific role of the National Library in the digital age is highlighted. Also are examined the relations of the library with the National Librarianship System, focused on responsibilities of the National Librarianship Center, as well as library relations with various international organizations.*

Keywords: *The concept of „national library”, library reform, international professional organizations, regulatory framework, library leader, model in librarianship, National Librarianship Center.*

Pe parcursul anilor au fost publicate mai multe materiale privind istoria, rolul și funcțiile Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova. Mai puțin s-a scris însă despre ultimii 30 de ani, care s-au derulat sub stindardul bibliotecii naționale. Materialul prezentat este o istorie succintă și o retrospecție a principalelor etape parcurse de instituție după atribuirea statutului de bibliotecă națională în anul 1990.

Biblioteca națională reprezintă o valoare inestimabilă pentru orice popor, iar tezaurul de cultură și cunoaștere adunat și păstrat de aceasta trebuie să fie accesibil tuturor cetățenilor, indiferent unde se află la un moment anume.

Bibliotecile naționale de pe diverse meridiane sunt diferite ca mărime, funcții, origini, dar există și un set de roluri, funcții și responsabilități comune, care le dă dreptul la titulatura de „bibliotecă națională”. Conceptul de bibliotecă națională este definit diferit de diverse enciclopedii, linii directoare, alte documente elaborate de IFLA, UNESCO etc. Potrivit lucrării „Guidelines for legislation for national library services”, semnată de Peter Johan Lor, toate conceptele includ trei elemente de bază:

- *moștenire* (accentul se pune pe cultura imprimată a națiunii). Această dimensiune este caracteristică mai ales bibliotecilor naționale cu tradiții vechi în domeniu. În cazul lor, grija pentru colecții este considerată preocuparea supremă;

- *infrastructură* (accentul se pune pe coordonarea la nivel național, poziția de lider în domeniu, facilități, servicii de importanță națională). Bibliotecile naționale care pun accent pe această dimensiune au o dezvoltare mai modernă. Serviciile pentru bibliotecile țării ocupă un loc important în activitatea acestora;

- *servicii de nivel național* (servicii pentru utilizatori, nu numai în sălile de lectură, dar pretutindeni în țară). Bibliotecile naționale care pun accent pe acest aspect al activității sunt cele din țările în curs de dezvoltare. Serviciile pentru utilizatorii finali reprezintă pentru acestea preocuparea principală.

Aceste trei dimensiuni reprezintă orientările de bază ale bibliotecilor naționale.

Definiția bibliotecii naționale dată de UNESCO, care, în pofida anilor, este citată încă destul de frecvent, pune accentul principal pe funcțiile ce țin de moștenirea imprimată și accentul secundar pe funcțiile referitoare la infrastructură. Aceasta trebuie revăzută în corespundere cu tendințele moderne de activitate ale bibliotecii naționale.

Secția Bibliotecii Naționale, IFLA, percepe natura și scopurile bibliotecii naționale precum urmează: „Bibliotecile naționale au responsabilități speciale, deseori definite prin lege, în cadrul sistemului național de biblioteci și informare. Aceste responsabilități variază de la țară la țară, dar este posibil să includă: colectarea prin depozitul legal a moștenirii culturale naționale imprimate și catalogarea și conservarea ei; oferirea unor servicii centrale pentru utilizatori (de referințe, bibliografice, împrumut) atât direct, cât și prin intermediul altor biblioteci și centre de informare; prezervarea și promovarea moștenirii culturale naționale; promovarea politicii culturale naționale; poziția de lider în domeniu. Bibliotecile naționale pot servi ca bază pentru programe și proiecte internaționale”.

Deși este mai degrabă o declarație descriptivă decât o definiție oficială, textul IFLA promovează un punct de vedere potrivit căruia biblioteca națională cuprinde dimensiunile moștenire și infrastructură și chiar se extinde către serviciile pentru utilizatorii finali.

În liniile directoare privind legislația specifică bibliotecilor naționale un loc aparte este rezervat: coordonării activității bibliotecilor sistemului național, colaborării internaționale și exercitării rolului de lider în domeniu.

Specialiști importanți în domeniu consideră că, în multe privințe, dar mai ales sub aspect intelectual, Conferința Directorilor Bibliotecilor Naționale Europene (CENL) este mai aproape de esența contemporană a bibliotecii naționale decât Federația Internațională a Asociațiilor de Biblioteci și Bibliotecari (IFLA). Cel puțin pentru

bibliotecile naționale europene. Numai că CENL a fost constituit la începuturile lui, în anul 1987, din elitele bibliotecilor naționale europene (11 țări), cu puternice tradiții în domeniu și un puternic potențial intelectual, dar și financiar, lucru deloc de neglijat. Țările mai slab dezvoltate din aceste puncte de vedere au aderat la CENL mai târziu și sunt mai ușor de convertit la valorile promovate de CENL. UNESCO și IFLA au sub umbrelă țări diferite ca nivel de dezvoltare și potențial intelectual, financiar etc. și toate aceste aspecte nu pot să nu fie luate în considerare la elaborarea unor politici și linii directoare.

Actualele biblioteci naționale au ajuns la statutul de biblioteci naționale în diferiți ani, având istorie și origini diferite. Unele, precum cele din Suedia, Belgia, Olanda, Danemarca etc., au fost la începuturi biblioteci regale, altele, precum cele din Finlanda, Norvegia, au fost la origine biblioteci universitare. Biblioteca Congresului SUA și Biblioteca Națională a Dietei, Japonia, au fost inițial parlamentare și mai apoi au primit și statutul de bibliotecă națională. Interesantă este istoria Bibliotecii Naționale a Cehiei, care, inițial, a fost biblioteca Universității din Praga și a primit o donație de la regele Carol al IV-lea în 1366. Mai târziu a fost bibliotecă „publică și universitară”, apoi, „bibliotecă națională și universitară”. Statutul de bibliotecă națională i-a fost atribuit în anul 1990, în același an cu Biblioteca Națională a Republicii Moldova.

Modelul de care s-a condus echipa Bibliotecii la începuturile edificării BNRM în mantia de bibliotecă națională a fost Biblioteca Națională a Franței, considerată cea mai veche bibliotecă națională din lume. Cu rădăcinile în adâncul secolului XIV și originea de bibliotecă regală, aceasta a fost prima bibliotecă care s-a bucurat de un sistem de depozit legal și servește până în prezent ca un bun model biblioteconomic demn de urmat.

Pentru bibliotecile naționale din țările în curs de dezvoltare, IFLA recomandă, de rând cu funcțiile tradiționale, accentuarea următoarelor aspecte de activitate:

- servicii pentru alte biblioteci;
- poziția de lider în dezvoltarea, coordonarea și menținerea unui sistem informațional integrat național;
- rolurile de centru bibliografic național și de depozitar național;
- responsabilitatea pentru promovarea programelor de instruire continuă.

În țările unde bibliotecile sunt puține și slab dezvoltate, de mare importanță sunt următoarele aspecte ale activității:

- servicii pentru alte biblioteci;
- consultanță și poziția de lider în profesie;
- planificarea și coordonarea activității bibliotecare;
- instruirea continuă;
- cercetare și dezvoltare.

Rolul bibliotecii naționale de lider în domeniu și de coordonator al activității bibliotecilor este de mare importanță pentru dezvoltarea activității bibliotecilor țării. Acest aspect este prins în definiția bibliotecii naționale dată de „Encyclopedia of library and information science”, care, de rând cu alte caracteristici, subliniază că biblioteca națională este „centru de coordonare, planificare și stimulare a activității întregului sistem de biblioteci al unei națiuni”.

Biblioteca Națională a oricărei țări trebuie să se impună prin poziția de lider în domeniu și să dețină un rol bine conturat în cooperarea internațională.

Cele mai multe dintre funcțiile care țin de moștenirea documentară națională și infrastructura națională implică un grad anumit de cooperare internațională. Relevante aici sunt următoarele aspecte:

- colaborarea în proiecte internaționale de cercetare și în activități de dezvoltare;
- rolul de centru național pentru colectarea și comunicarea statisticilor referitoare la activitatea bibliotecară și informațională;
- rolul de centru național de diseminare a standardelor internaționale în domeniul biblioteconomiei și informării;
- managementul contractelor de colaborare.

Printre multiplele elemente caracteristice bibliotecilor naționale câteva sunt specifice aproape tuturor. De menționat aici finanțarea din fonduri publice, faptul că sunt deschise pentru publicul larg, servesc și ca arhive sau depozite pentru publicațiile în format de hârtie editate în țara respectivă.

Toate recomandările organizațiilor internaționale de profil, vizând bibliotecile naționale, într-un fel sau altul au constituit baza pe care s-a dezvoltat Biblioteca Națională a Republicii Moldova (BNRM) în ultimele trei decenii. În anul 2020, BNRM a împlinit 30 de ani de la conferirea statutului de bibliotecă națională. Se întâmpla la 29 mai 1990, când, printr-o hotărâre a Colegiului Ministerului Culturii al RSSM, Bibliotecii de Stat a RSSM „N. K. Krupskaia” îi este atribuit statutul de bibliotecă națională a Republicii Moldova. Era cu un an și ceva înainte de declararea independenței Republicii Moldova la 27 august 1991. Deși erau și propuneri privind atribuirea numelui unui scriitor sau numelui unei persoane remarcabile din oricare alt domeniu, atât managementul strategic al Bibliotecii, cât și, mai ales, ministrul culturii de atunci, Ion Ungureanu, au insistat pe sintagma „Biblioteca Națională a Republicii Moldova”. Hotărârea apare cu următorul conținut: „Luând în considerare opinia publică și propunerea direcției, a Consiliului științific și a reprezentanților organizațiilor obștești de la Biblioteca de Stat a RSSM «N. K. Krupskaia», Colegiul Ministerului Culturii al RSSM HOTĂRĂȘTE a accepta denumirea «Biblioteca Națională a Republicii Moldova»”. Semnează Președintele Colegiului, Ministrul Culturii Ion Ungureanu.

Un an și ceva mai târziu, la 24 decembrie 1991, Colegiul Ministerului Culturii și Cultelor al Republicii Moldova aprobă Modelul strategic al sistemului național de biblioteci din Republica Moldova. Pentru elaborarea acestui document fundamental, Ministerul Culturii și Cultelor al RSS Moldova, prin Ordinul nr. 56 din 14 mai 1991 „Cu privire la constituirea Comisiei pentru elaborarea concepției sistemului național de biblioteci al RSS Moldova”, a constituit un grup de lucru cu participarea unor specialiști-cheie din domeniul

biblioteconomic. Elaborarea concepției (modelului strategic) urmărea scopul „efectuării unei reforme de fond și structură a activității bibliotecare în republică îndreptată spre asigurarea creșterii rolului bibliotecilor în renașterea națională, în familiarizarea oamenilor muncii cu valorile de cultură și civilizație”. Acest document de importanță crucială pentru biblioteci prevede modificări principiale în structura și dirijarea bibliotecilor, completarea colecțiilor, formarea profesională a personalului de bibliotecă. Modelul strategic a pus fundamentul pe care mai târziu au fost elaborate documentele, care au stat la baza reformei bibliotecilor din Republica Moldova. Cu siguranță, putem afirma că de aici începe reforma bibliotecară propriu-zisă și edificarea biblioteconomiei naționale.

Modelul strategic definește foarte clar locul Bibliotecii Naționale în cadrul sistemului național de biblioteci.

În mai puțin de o lună, la 9 ianuarie 1992, prin Ordinul nr. 3 al Ministerului Culturii și Cultelor al Republicii Moldova, este aprobat primul Statut al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova. Statutul stabilește atribuțiile și sarcinile ei ca bibliotecă națională; organizarea și modul de funcționare. În baza statutului sunt elaborate Regulamentele de organizare și funcționare a departamentelor Bibliotecii Naționale, respectiv: Patrimoniu, Fonduri, Relații cu publicul, Informațional, Biblioteconomic, Automatizare. Informatizare. Mecanizare. De menționat faptul că structura BNRM în bază de departamente a fost preluată, la fel, din experiența Bibliotecii Naționale a Franței.

Prin Ordinul nr. 85 din 2 aprilie 1992 „Cu privire la reciclarea specialiștilor în domeniul culturii și artelor al Ministerului Culturii și Cultelor”, în cadrul Bibliotecii Naționale este creată o subdiviziune responsabilă de formarea profesională continuă pe probleme de bibliografie și biblioteconomie. Conform anexei la acest ordin, în subdiviziune activau două unități de metodiști. Această subdiviziune s-a manifestat în mod special între anii 2001-2006, când Biblioteca Națională împreună cu Asociația Bibliotecarilor din Republica

Moldova și Catedra de biblioteconomie din cadrul Universității de Stat din Moldova au implementat Proiectul Școala de Biblioteconomie din Moldova (ȘBM), susținut financiar de Fundația SOROS – Moldova. Statutul Școlii de Biblioteconomie din Moldova a fost aprobat la ședința Biroului ABRM din 10 decembrie 1998.

După o perioadă complicată de conceptualizare și acceptare de către Fundația SOROS, Școala de Biblioteconomie din Moldova își începe activitatea în iunie 2001. Acestui eveniment se datorează transferarea Direcției Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie și Științele Informării din blocul unu al Bibliotecii în blocul doi, unde funcționează până în prezent. Anterior în acest bloc, în anii 1994-1995, după o reparație serioasă (clădirea era grav avariata după cutremurul din 1977 și toată perioada aceasta a stat în paragină), a fost transferată secția Arte și hărți, iar după anul 2001 au fost transferate secțiile Carte veche și rară și Audiovideoteca. O nouă dimensiune a activității de formare profesională continuă începe odată cu crearea în cadrul BNRM a Centrului de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării (CFPC), instituit în baza Ordinului nr. 386 din 30 decembrie 2016 al Ministerului Culturii al Republicii Moldova.

Doă luni mai devreme, la 6 octombrie 2016, fusese aprobat Regulamentul cu privire la sistemul de formare profesională continuă a personalului de specialitate din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova.

Activitatea actuală a acestei structuri se desfășoară conform Regulamentului CFPC, aprobat în cadrul ședinței Consiliului științific al BNRM din 9 februarie 2017. Documentele pe acest segment au fost actualizate în anul 2019, când a fost discutat și aprobat la Consiliul științific un document fundamentat pe toate prevederile actuale ale documentului „Politici de formare continuă a personalului Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova”.

Trebuie menționat faptul că Centrul de Formare Profesională Continuă din cadrul BNRM a fost înființat în baza facilităților

Centrului de statistică, un proiect susținut financiar de Programul Național „Novateca”, versiunea moldovenească a Inițiativei Global Libraries a Fundației „Bill și Melinda Gates”, care a implicat bibliotecile din 17 țări ale lumii. Republica Moldova a fost ultima țară acceptată în acest program global, ceea ce a însemnat un pas major în modernizarea bibliotecilor publice teritoriale.

Centrul de statistică a fost un proiect foarte important, care a fost realizat într-un timp record. Memorandumul de înțelegere în domeniul monitorizării impactului și gestiunii datelor statistice în bibliotecile publice între Asociația Obștească Reprezentanța din Republica Moldova a Consiliului pentru Cercetări și Schimbări Internaționale IREX (AO IREX Moldova) și Ministerul Culturii al Republicii Moldova a fost semnat la 15 mai 2015, iar peste cinci luni, la 6 octombrie 2015 a avut loc inaugurarea Centrului de statistică. Proiectul în valoare de peste 400 000 de lei a inclus 15 computere, 2 laptopuri, 1 copiator, 1 imprimantă, 1 diaproiector, 1 ecran etc., practic tot necesarul pentru instruirea bibliotecarilor și raportarea în format online a datelor despre activitatea bibliotecilor. Tot în cadrul acestui proiect, a fost elaborată Strategia Centrului de statistică, cercetare și dezvoltare (CSCD) din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, discutată și aprobată la ședința Consiliului științific al BNRM din 6 octombrie 2015. Acesta a fost primul proiect online cu implicarea sistemului național de biblioteci. Așa a început implementarea la nivel de țară a sistemului online de colectare/raportare a datelor statistice privind activitatea bibliotecilor publice teritoriale și utilizarea acestora în evaluarea activității bibliotecare, demersul managerial, monitorizarea impactului, dezvoltarea și promovarea bibliotecilor etc.

Începând cu anul 2017, Centrul de statistică recepționează datele statistice din tot sistemul național de biblioteci, iar din anul 2019, cifrele figurează și în sistemul online. Odată cu mărirea responsabilităților, Centrul de statistică a mai angajat o persoană care se ocupă de întreținerea sistemului online.

Centrul de statistică a fost și rămâne veriga de legătură între sistemul național de biblioteci și comunitatea bibliotecară mondială. Datele sistematizate de Centrul de statistică privind activitatea bibliotecilor din Republica Moldova sunt plasate pe Harta Bibliotecilor Lumii. Acest proiect, demarat în anul 2017, asigură vizibilitatea reciprocă a bibliotecilor lumii.

Privitor la datele statistice ale activității instituțiilor de cultură, respectiv și a bibliotecilor, trebuie concretizat faptul că, în conformitate cu Legea cu privire la biblioteci (2017), articolul 5, f), autoritatea publică centrală „ține statistica datelor cu privire la organizarea și funcționarea bibliotecilor publice. Așa a fost și în ediția precedentă a Legii bibliotecilor, dar și până la apariția Legii cu privire la biblioteci în anul 1994.

Din decembrie 1993, această responsabilitate este delegată Bibliotecii Naționale prin Ordinul nr. 274 din 3 decembrie 1993 „Cu privire la crearea Centrului de statistică în domeniul culturii și prezentarea situației statistice a instituțiilor de cultură pentru anul 1993”, care stipula următoarele: „În vederea optimizării întocmirii, sintetizării și prezentării la timp a situației statistice în domeniul culturii ordon: 1. A crea, începând cu 1 decembrie 1993, în cadrul Bibliotecii Naționale Centrul de statistică în domeniul culturii cu un efectiv de 2 posturi: un post (șef oficiu) se alocă din schema Bibliotecii Naționale și alt post (specialist principal) din schema Centrului Național de Creație Populară, cu salariile în instituțiile respective”.

Conform ordinului sus-numit, s-a stabilit următorul mod de funcționare a Centrului de statistică în domeniul culturii și de recepționare a dărilor de seamă:

a) dările de seamă textuale și statistice vor fi recepționate și verificate de către un specialist de la fiecare instituție republicană, delegat pentru perioada respectivă la Centrul de statistică în domeniul culturii;

b) după recepționarea rapoartelor textuale și situațiilor statistice, cei doi specialiști ai Centrului vor cumula informația, vor sintetiza datele statistice, prezentându-le organelor de resort în termenii

stabiliți, vor pregăti pentru editare „Anuarul statistic al culturii”, vor crea Banca informativă computerizată a culturii.

c) pe parcursul anului, trimestrial, Centrul de statistică în domeniul culturii va prezenta sinteze statistice și analize ale datelor cumulate și va asigura persoanele responsabile cu informații statistice, conform listei aprobate. Întru realizarea Ordinului Ministerului Culturii nr. 274 din 3 decembrie 1993, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, la 10 decembrie 1993, prin Ordinului nr. 304, creează în structura Bibliotecii Naționale Centrul de statistică și sintetizează în domeniul culturii, cu 2 posturi.

Tot în anul 1992, în cadrul secției Asistență de specialitate a BNRM, este constituită Biblioteca de Bibliologie, un compartiment de interes comun cu sistemul național de biblioteci. Regulamentul de organizare și funcționare a Bibliotecii de Bibliologie este aprobat la 30 iulie 1992 prin ordinul directorului general al BNRM. De menționat faptul că, pe lângă secția Dezvoltare în biblioteconomie de acum, care pe parcursul anilor și-a schimbat de mai multe ori denumirea (câte o dată și menirea), a existat mereu o colecție de publicații de specialitate scopul strategic al căreia este asigurarea informațională și documentară a specialiștilor interesați de carte, lectură, bibliotecă.

În anul 1992 este elaborat, discutat și aprobat la conferința de constituire din 16 iunie 1992 Statutul Societății Științifice Bibliofile din Moldova (SȘBM), care a fost înregistrat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 47 din 15 ianuarie 1993. Conform Statutului, SȘBM își desfășoară activitatea sub auspiciile Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova.

O altă structură concepută în acea perioadă și care, la fel, activa sub auspiciile BNRM a fost Clubul Biblioteconomiștilor din Republica Moldova.

Printre realizările mari din anii de la începutul reformei bibliotecare trebuie menționată și constituirea Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM) ca portavoce a profesiei. Grupul de

inițiativă, format din salariați ai BNRM, elaborează Statutul ABRM, înregistrat mai apoi prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 393 din 10 iunie 1992. În scopul studierii premiselor creării ABRM, Biblioteca Națională a realizat un mic sondaj de opinii în rândul bibliotecarilor. Conform sondajului, 65% dintre respondenți s-au pronunțat pentru crearea ABRM.

Un document important care a stat la temelia constituirii biblioteconomiei naționale a fost Ordinul nr. 215 din 8 octombrie 1991 al Ministerului Culturii și Cultelor al Republicii Moldova „Despre revenirea la clasificarea zecimală universală a publicațiilor intrate în biblioteci”. Conform ordinului, „în contextul măsurilor privitoare la depolitizarea instituțiilor de cultură, urmărind scopul alinierii bibliotecilor din Republica Moldova la metodologiile și tehnicile biblioteconomice moderne promovate pe plan internațional”, toate bibliotecile urmau să treacă la CZU, iar Biblioteca Națională a Republicii Moldova și Biblioteca Republicană pentru Copii „Ion Creangă” urmau să asigure această trecere.

A fost o muncă enormă, implicând pregătirea personalului responsabil de un proces atât de complex din cadrul BNRM, pregătirea personalului din bibliotecile de alte tipuri, editarea tabelelor de clasificare etc. Au durat ani buni până ce toate colecțiile din biblioteci au fost reclasificate. Era și partea psihologică a întrebării pentru că, doar cu două decenii în urmă, printr-un proces la fel de complicat, publicațiile din biblioteci fuseseră trecute de la Clasificarea Zecimală Universală la Clasificarea Bibliografică sovietică (BBK) după un model în vigoare și acum în Federația Rusă. Bineînțeles, a fost mai mult politică decât biblioteconomie, dar nu a depins de bibliotecari. Evident că toate aceste treceri și mutații au avut loc și în interiorul BNRM.

În anul 1991, BNRM începe editarea publicațiilor de specialitate în limba română. Prima ediție periodică apare cu titlul „Ateneu: Buletin metodico-bibliografic”, în formatul A5. Tot în anul 1991 se renunță la acest titlu și format și numărul doi al revistei apare cu titlul „Magazin bibliologic”, în formatul A4, care s-a păstrat până

acum. Începând cu acest număr, revista începe să publice rubrica „Mic dicționar”. La acea perioadă, se resimțea o necesitate stringentă a asimilării terminologiei de specialitate în limba română, problemă care nu este rezolvată în totalitate nici până în prezent.

În anul 1992 are loc primul Simpozion „Anul Bibliologic 1991”, inițiat de BNRM, care pune bazele unei tradiții de durată. Comunitatea bibliotecară, prin reprezentanții săi, se întrunește la BNRM, unde se face o trecere în revistă a tot ce s-a întâmplat mai important pe parcursul anului precedent, evidențiind atât reușitele, cât și, mai ales, problemele ce urmează a fi rezolvate în viitor. Această activitate științifică a fost concepută în pereche cu Forumul Managerilor din Sistemul Național de Biblioteci, care stabilește prioritățile pentru anul viitor.

De menționat că Simpozionul „Anul Bibliologic” a fost organizat an de an, fără nicio excepție, chiar și în anii când bibliotecarii se confruntau cu mari greutăți financiare. Excepția s-a întâmplat în anul 2020, când, din cauza pandemiei de COVID-19, a fost imposibilă organizarea reuniunii în spațiul fizic al bibliotecii. Pentru a acoperi acest gol, s-a convenit ca în anul 2021 să fie organizat Simpozionul „Anul Bibliologic 2019-2020”.

Aceste două mari activități, organizate de BNRM pentru sistemul național de biblioteci, au însemnat o deschidere totală pentru toate bibliotecile și, în același timp, pentru cunoașterea activității bibliotecilor la nivel internațional. La tribunele acestor activități profesionale, s-au perindat biblioteconomiști de valoare din mai multe țări ale lumii. Amintim în acest context de: Hermina Anghelescu și Judith J. Field (Wayne State University, SUA), Bernard Margolis (Biblioteca Publică Boston, SUA), Barbara Kotalska și Elisabeth Freire (Biblioteca Națională a Franței), Grant Harris și Robert Newman (Biblioteca Congresului SUA), Adolf Knoll (Biblioteca Națională a Cehiei), aproape toți directorii Bibliotecii Naționale a României și o mare parte din directorii bibliotecilor județene din România etc.

Putem afirma pe drept că, în perioada anilor 1990-1992, este pus

fundamentul instituției ca bibliotecă națională, sunt elaborate principalele documente de reglementare a activității Bibliotecii, dar și a biblioteconomiei naționale în general. Mai departe se va lucra la dezvoltarea, asigurarea trăinicieii și afirmarea BNRM pe plan intern și extern.

O nouă etapă în activitatea BNRM începe odată cu apariția Legii cu privire la biblioteci, aprobată prin Legea nr. 289 din 16 noiembrie 1994 a Parlamentului Republicii Moldova. Salariații BNRM au avut partea lor de contribuție importantă în elaborarea acestui document crucial pentru sistemul național de biblioteci. Articolul 10. Biblioteca Națională a Republicii Moldova, al Legii cu privire la biblioteci stipulează în punctul 1 că „Biblioteca Națională a Republicii Moldova este principala instituție de stat care asigură completarea exhaustivă și conservarea repertoriului de publicații, scoase pe teritoriul republicii, întrunind cerințele fundamentale prevăzute de schema UNESCO pentru această categorie de biblioteci”.

Conform prevederilor Legii cu privire la biblioteci, a fost elaborată o nouă variantă a Statutului Bibliotecii Naționale, care a fost aprobat prin Hotărârea nr. 852 din 27 decembrie 1995 a Guvernului Republicii Moldova. O altă variantă de Statut a fost aprobată de Ministerul Culturii peste opt ani, la 24 martie 2003, care, la rândul său, a fost înlocuit cu Statutul Bibliotecii Naționale, aprobat de Ministerul Culturii și Turismului al Republicii Moldova la 3 martie 2009.

Potrivit articolului 16 al Legii, „Consiliul Biblioteconomic Național”, este elaborat Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului Biblioteconomic Național, aprobat prin Hotărârea nr. 852 din 27 decembrie 1995 a Guvernului Republicii Moldova. Lista centrelor biblioteconomice reprezentate în CBN, anexată la Regulament, definește BNRM ca centru biblioteconomic național. Atribuțiile și sarcinile centrelor metodologice, inclusiv ale BNRM ca centru biblioteconomic național, sunt reglementate de Regulamentul Sistemului de asistență metodică și de specialitate în Republica Moldova, aprobat de Consiliul Biblioteconomic Național la ședința din 12 decembrie 1999.

În anul 1999, în baza solicitării Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Moldova, Biblioteca Națională este înregistrată în calitate de Centru Depozitar al documentelor ONU, prin Ordinul nr. 66 din 21 aprilie 1999 al Ministerului Culturii.

Regulamentul privind activitatea metodologică în cadrul sistemului național de biblioteci din Republica Moldova, aprobat prin Ordinul nr. 2 al Ministerului Culturii din 13 ianuarie 2016, a însemnat o etapă importantă în distribuirea responsabilităților metodologice și a domeniilor de autoritate între centrele biblioteconomice naționale, departamentale și teritoriale. Regulamentul este întregit de două documente foarte importante, care au fost elaborate în conformitate cu dispozițiile finale, și anume:

1) Profilul de activitate metodologică a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, aprobat în cadrul ședinței Consiliului științific din 24 august 2016;

2) Repertoriul serviciilor, produselor și reuniunilor pentru bibliotecari și biblioteci (oferite de către BNRM în calitate de centru metodologic național), aprobat în cadrul ședinței Consiliului științific prin procesul-verbal nr. 2 din 25 august 2016.

Aceste documente au constituit pe parcursul mai multor ani axa relațiilor BNRM cu sistemul național de biblioteci.

Legea cu privire la biblioteci nr. 160 din 20 iulie 2017, promulgată prin Decretul prezidențial nr. 333 din 14 august 2018, care a intrat în vigoare începând cu 18 februarie 2019, stabilește prin articolul 8, punctul 1, atribuțiile Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, iar prin punctul 2, rolul Bibliotecii ca centru biblioteconomic național, care, potrivit legii:

a) exercită funcția de coordonare și corelare în domeniul cercetării și dezvoltării bibliologiei, biblioteconomiei și științelor informării;

b) colectează, sintetizează și valorifică datele statistice prezentate de centrele biblioteconomice;

c) exercită și alte atribuții conform articolului 33.

Conform articolului 32 al Legii, „Biblioteca Națională a Republicii Moldova constituie Biblioteca Națională Digitală «Moldavica», care include documente ce fac parte din patrimoniul cultural național mobil, deținut de biblioteci, muzee și arhive”. Această sarcină va căpăta o altă amploare odată cu crearea în anul 2022 a Centrului Național de Digitizare în cadrul BNRM. Între anii 2018-2021, specialiștii din veriga managementului strategic au lucrat la elaborarea proiectului „Îmbunătățirea echipamentului de digitizare al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova”, finanțat de Agenția Japoneză de Cooperare Internațională printr-un grant de aproximativ șapte milioane de lei. Grantul permite procurarea a patru scanere performante, inclusiv unul automat, unul semiautomat, unul pentru formate mari și unul pentru microfilme; trei calculatoare, un server de mare capacitate cu facilități de arhivare pe termen lung. Grantul prevede, de asemenea, transportarea și instalarea echipamentelor, instruirea specialiștilor în vederea utilizării echipamentelor procurate.

Proiectul vizând digitizarea este unul dintre cele mai mari proiecte realizate de BNRM. Aprobabil prin tratat internațional, este și cel mai complex proiect realizat vreodată de Bibliotecă.

La începutul anului 2020, a avut loc schimbul de note dintre ambasadorul Japoniei la Chișinău și ministrul afacerilor externe și integrării europene și perfectarea Acordului de grant, care îi are ca semnatari pe directorul general JICA și ministrul educației, culturii și cercetării. Documentele trebuiau semnate la finalul lunii martie. Pandemia de COVID-19 a încurcat, pentru un timp, lucrurile și evenimentele au fost amânate pe câteva luni.

La ceremonia de semnare a Acordului, întocmit prin schimb de note, privind cooperarea economică, care a avut loc la 29 iunie 2020, ambasadorul Japoniei în Republica Moldova, Yoshihiro Katayama, a menționat: „Prin intermediul Proiectului de îmbunătățire a echipamentelor de digitizare din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, dorim să contribuim la prezervarea patrimoniului

lui cultural al Republicii Moldova, care este atât de bogat. Japonia va oferi o donație pentru procurarea unor sisteme de echipamente și soluții tehnice pentru digitizarea fondului Bibliotecii Naționale și altor instituții de profil. Așteptăm ca generațiile viitoare să aibă acces la nenumărate opere de artă și literatură create de-a lungul deceniilor și secolelor”.

La 14 iulie 2020, s-a încheiat o altă etapă foarte importantă în realizarea Proiectului de îmbunătățire a echipamentelor de digitizare din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova. Ministrul educației, culturii și cercetării, Igor Șarov, și directorul general al Agenției Japoneze de Cooperare Internațională (JICA) pentru Europa și Orientul Mijlociu, Takema Sakamoto, au semnat online Acordul de grant pentru realizarea acestui proiect.

La 20 iulie 2020, Guvernul Republicii Moldova a aprobat și a prezentat Parlamentului spre examinare proiectul de lege pentru ratificarea Acordului întocmit prin schimb de note dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Japoniei privind cooperarea economică, încheiat la 29 iunie 2020.

Grantul, în valoare de 409 000 de dolari SUA, este destinat conservării și protejării patrimoniului cultural în cadrul instituțiilor sistemului național de biblioteci și lărgirii accesului cetățenilor la informație prin achiziționarea echipamentului modern și digitalizarea Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova.

Există speranța că acest proiect va pune la adăpost de intemperiiile anilor tot ce a creat mai prețios poporul nostru, va favoriza democratizarea accesului online transfrontalier la conținutul autentic și de încredere al patrimoniului cultural și va ajuta instituțiile culturale să se adapteze la mediul digital în continuă schimbare.

Incendiul devastator, care a afectat Catedrala Notre-Dame din Paris, a evidențiat încă o dată necesitatea de a păstra, înregistra și proteja patrimoniul cultural. Reacțiile din întreaga Europă și din lume demonstrează importanța patrimoniului cultural pentru cetățeni și pentru societate.

Pandemia de COVID-19, care a schimbat agenda omenirii, a impus distanțarea fizică și a închis oamenii în case, a demonstrat necesitatea colecțiilor Bibliotecii Naționale digitizate și accesării lor online. Realizarea proiectului va avea loc pe fundalul acestei noi realități, de aici și importanța lui deosebită pentru Republica Moldova.

Acest proiect este un prim pas spre un proiect mai mare, care în viitor se va axa pe digitizarea publicațiilor din Programul Național „Memoria Moldovei”. Elaborarea Programului Național „Memoria Moldovei” începe în anul 1996, sub egida Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, fiind aprobat de Comitetul Național „Memoria Moldovei”. Întemeiat conceptual pe programul UNESCO „Memory of the World”, acest document integrează eforturile și strategiile Arhivei Naționale și ale celor mai importante biblioteci, muzee în ceea ce privește salvagardarea, conservarea și prezervarea moștenirii culturale scrise a Republicii Moldova.

Registrul Programului „Memoria Moldovei” este rezultatul unei munci de cercetare efectuate în instituțiile deținătoare de documente patrimoniale, în baza unei metodologii speciale aprobate de Comitetul Național „Memoria Moldovei”. În baza lui se efectuează pașaportizarea documentelor incluse și se organizează activitățile și lucrările de restaurare, prezervare și conservare.

Bibliotecile, arhivele și muzeele din Republica Moldova au colecții bogate, care reprezintă istoria și valorile noastre comune, dar și diversitatea culturală a republicii. Biblioteca Națională și bibliotecile sistemului național au multe valori de prețuit, protejat și împărtășit cu semenii. De aceea, cultura digitală se numără printre prioritățile instituțiilor de cultură și în special ale Bibliotecii Naționale.

Digitizarea, prezervarea digitală și asigurarea accesului online la cele mai valoroase resurse culturale este esența activității BNRM pe acest segment, precum și sarcina pe dimensiunea digitală a oricărei biblioteci naționale.

În ultimii ani, BNRM și-a centrat activitatea atât pe relațiile cu

SNB, cât și pe perfectarea proceselor interne de funcționare. Au fost elaborate documente precum: Politica BNRM privind accesul liber, Politica de cercetare a BNRM, Politica de formare continuă, Regulamentul cu privire la activitatea de mentorat și multe alte documente de interes intern.

În anul 2019 a fost creat Repozitoriul Tematic Național, reglementat prin Regulamentul de organizare și funcționare a Repozitoriului Tematic Național în biblioteconomie și științe ale informării din Republica Moldova (NTR Mold-LIS), aprobat de Consiliul științific al BNRM. Scopul NTR Mold-LIS este constituirea și gestionarea unui sistem fiabil de arhivare (depozitare) pe termen lung, accesibil pentru oricine și de oriunde, a rezultatelor intelectuale în domeniul biblioteconomiei și științelor informării a conținuturilor digitale tematice. La un an de la fondare în repozitoriu au fost plasate 265 de publicații. Sistemul înregistra 398 de utilizatori unici și 29 409 vizualizări. Repozitoriul este și o modalitate de asigurare a vizibilității BNRM la nivel național și internațional. Printre țările care înregistrează un număr impunător de vizualizări pot fi menționate: Irlanda, SUA, Germania, Franța, Finlanda, România, Canada, Ucraina, Rusia, Austria, Spania, Letonia, Anglia, Polonia, China etc.

O preocupare actuală a echipei BNRM este ajustarea activității bibliotecii mișcărilor de idei specifice bibliotecilor naționale ale lumii: digitalizarea activității, digitizarea publicațiilor, implicarea în mișcarea Știința Deschisă, atribuirea publicațiilor electronice a Identificatorului pentru Obiectele Digitale/Digital Object Identifier (DOI), crearea ORCID iD-ului pentru salariații/cercetătorii BNRM etc.

Începând cu anul 2013, BNRM a aderat individual la IFLA, prin Liga Bibliotecarilor. De asemenea, face parte din IFLA și ca membru colectiv împreună cu ABRM, care a aderat la IFLA în anul 1993.

În anul 2005, BNRM a fost acceptată în Conferința Directorilor Bibliotecilor Naționale Europene (CENL). CENL reunește bibliotecile naționale din statele membre ale Consiliului Europei și a fost fondată în anul 1987, în scopul de a aduce pe aceeași platformă bi-

bliotecile naționale europene și a le ajuta să funcționeze în rețea. Sub umbrela CENL, BNRM a participat, începând cu anul 2008, în proiectul The European Library (TEL)/Biblioteca Europeană, mai apoi în Europeana (2008). Biblioteca Europeană apare ca serviciu online în martie 2005, având misiunea de a deschide pentru utilizatorii din toată lumea universul de cunoaștere, informație și cultură a tuturor bibliotecilor naționale din Europa. BNRM participă, de asemenea, în proiectul FUMAGABA 2008-2009, susținut de CENL și Uniunea Europeană. În cadrul acestui proiect BNRM procură scannerul ATIZ, cel mai performant scanner din dotare de până acum, care a permis scanarea publicațiilor vechi.

În anul 2009 a fost creată Secția de digitizare, iar în anul 2010 a fost lansată Biblioteca Națională Digitală „Moldavica”, având ca țintă:

- salvagardarea moștenirii culturale scrise prin trecerea ei pe suport electronic, reducerea accesului fizic direct la originale și efectuarea unor lucrări speciale de restaurare, conservare și preservare;
- oferirea accesului liber pentru toți la moștenirea națională scrisă digitizată, utilizarea ei în activitatea de culturalizare, educație, cercetare;
- valorificarea patrimoniului național scris și imprimat.

În toți anii de afirmare a stindardului și statutului de bibliotecă națională, echipa BNRM a urmat consecvent postulatul alinierii la standardele occidentale, recomandările IFLA/UNESCO pentru biblioteci, tendințele și viziunile discutate și afirmate pe plan internațional. În consens cu preocupările bibliotecilor naționale ale lumii s-a pus accent pe susținerea cercetării, preservarea moștenirii culturale și consolidarea unei platforme pentru afirmarea identității culturale naționale, susținerea educației și a învățării pe tot parcursul vieții, leadership pentru sistemul național de biblioteci. De rând cu toate aceste roluri, BNRM dezvoltă constant programe culturale pentru publicul larg, acestea incluzând toată aria de activități specifice instituției bibliotecare: expoziții, conferințe, lansări etc. Printre cele mai impunătoare pot fi menționate: Salo-

nul Internațional de Carte, Festivalul Național al Cărții și Lecturii, Programul Național LecturaCentral, Clubul Literar „Homo Aestheticus”, Conferința Internațională „Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare”, Salonul Muzical, Simpozionul Științific Internațional „Valori Bibliofile” etc.

Pandemia de COVID-19 a schimbat formatul de organizare a activităților. Încet, dar sigur, o mare parte dintre activități au fost transferate în spațiul virtual.

Trebuie remarcat faptul că salariații BNRM, care este centru biblioteconomic național, au lucrat, de rând cu alți specialiști de nivel strategic, lideri ai profesiei, la elaborarea tuturor documentelor de reglementare a domeniului biblioteconomie și știința informării: strategii, legi, politici, regulamente etc.

Sunt etape firești care au marcat și modelat BNRM, poziționând-o în rândul bibliotecilor naționale ale lumii, atât ca participare în structurile internaționale de profil IFLA, CENL etc., cât și ca roluri, funcții, activități pe plan național.

Notă! Materialul este fundamentat pe documentele oficiale, aprobate la nivel de guvern, de Ministerul Culturii, managerii BNRM și pe experiența personală. În anul când începea istoria ascensiunii BNRM sub mantia de bibliotecă națională aveam deja o experiență de peste 14 ani de activitate în BNRM. Am fost martor ocular și am participat la fiecare etapă de edificare a instituției ca bibliotecă națională.

Referințe bibliografice:

1. Biblioteca Națională Digitală [online]. [citat 15.02.2021]. Disponibil: <http://www.moldavica.bnrm.md/despre.html>
2. Cu privire la reorientarea completării fondurilor și excluderea publicațiilor superflue depășite moral, nesolicitate de cititori și care nu țin de profilul de activitate al bibliotecilor publice: Ordinul din 18 aprilie 1991 al Ministerului Culturii și Cultelor din Republica Moldova. In: Biblioteconomia Moldovei: Cadru de reglementare. Chișinău, 1993, pp. 50-54.
3. Encyclopedia of Library and Information Sciences. Fourth Edition.

- ISBN 9781466552593 [online]. [citat 15.02.2021]. Disponibil: <https://www.routledgehandbooks.com/doi/10.1081/E-ELIS4>
4. Hotărârea Guvernului nr. 32 din 22.01.1999 privind modificarea unor hotărâri ale Guvernului Republicii Moldova. Publicat: 28.01.1999 în Monitorul Oficial nr. 7-9 art. 74 [online]. [citat 15.02.2021]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=47983&lang=ro
  5. Lege cu privire la biblioteci nr. 160 din 20.07.2017. In: Monitorul Oficial nr. 301-315/529 din 18.08.2017 [online]. [citat 15.02.2021]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/accesDedicat/Lege-cu-privire-la-biblioteci.pdf>
  6. LOR, Peter Johan. Guidelines for legislation for national library services [online]. [citat 15.02.2021]. Disponibil: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000109568>
  7. National Libraries Section [online]. [citat 15.02.2021]. Disponibil: <https://www.ifla.org/national-libraries>
  8. OSOIANU, Vera. Biblioteca în căutarea identității. Chișinău, 2013. 356 p. [online]. [citat 15.02.2021]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/VOsoanu-Biblioteca-in-cautarea-identitatii.pdf>
  9. OSOIANU, Vera. Un deceniu sub semnul reformei. Chișinău: BNRM, 2005. 192 p. ISBN 9975-9994-7-6.
  10. OSOIANU-FILIP, Vera. Biblioteca publică între percepția tradițională și utilizatorul modern. Chișinău: Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2015. 232 p. ISBN 978-9975-4493-8-0 <http://www.bnrm.md/files/publicatii/VOsoanu-Biblioteca-publica-intre-perceptia-traditionala-utilizatorul-modern.pdf>
  11. SIMPOZIONUL Științific *Anul Bibliologic* – 25 de ani: colaborare, dezvoltare, impact. Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Chișinău, 2016. 70 p.
  12. ZAVTUR, Natalia. Asociația Bibliotecilor: pro sau contra. In: Ateneu: Buletin metodico-bibliografic. Chișinău: BNRM, 1991. Fascicula 1, pp. 49-50.